

TIPTA UZMANLIK KURULU

Terimler Sözlüğü

12 EKİM 2017

v.1.0

Akran Eğitimi:

Eğitim bilimi bakış açısıyla, eğitici terimi kendisi halen eğitim almaya devam etmekte olan akranları da kapsayacak şekilde (*akran eğitimi*) genişletilebilir. Akran eğitimi uzmanlık öğrencilerin birbirine yardım ettikleri ve öğreterek öğrendikleri bir eğitim yöntemidir; Eğitcinin gözetim ve denetiminde, eğitim almış bazı yetkinlikleri diğerlerinden önce kazanmış bir öğrencinin bir ya da birkaç öğrenciye o yetkinliklerle ilişkili bir kavramı, beceriyi ya da bir tutumu öğrettiği bir süreçtir. Akran, tek başına, eğitici niteliğini haiz değildir.

(ayrıca bkz.: **Eğitici**)

Asgari Standart:

İng. *Core Requirement (ACGME), Basic Standard (WFME), Requirement (UEMS), Must (ACGME)*

Eğitim verilebilmesi için uzmanlık eğitimi programı tarafından karşılanıyor olması zorunlu olan ve TUK tarafından kabul edilip ilan edilmiş, standardı belirleyen her bir hüküm. Yayımlanmış çekirdek müfredatların 5 inci bölümünde Eğitici, Mekan ve Donanım ile Portföy şeklinde üç ana kategori altında toplanırlar; bunlardan başka, uzmanlık öğrencisine eğitim sürecinde yaptırılması zorunlu olan bazı iş ve işlemler de asgari standart olarak nitelenmiş olabilir.

(Bazı dalların müfredat metinlerinde *Minimum Standart* olarak geçmektedir.)

(ayrıca bkz.: **Önerilen Standart**)

Bilgi:

İng. *Knowledge*

(TDK. Öğrenme, araştırma veya gözlem yolu ile elde edilen gerçek, malumat, vukuf.)

(TYYÇ. Verilerin öğrenme yoluyla özümsemesidir. Herhangi bir çalışma veya araştırma alanı ile ilgili gerçeklerin, ilkelerin, teorilerin ve uygulamaların bütünüdür. TYÇ kapsamında "bilgi" kuramsal ve/veya uygulamalı olarak tanımlanmaktadır.)

Tıbbi bilgi, tıbbi iş ve işlemleri doğru bir şekilde yapabilmek, ileri eğitim alabilmek ve araştırma yapabilmek için sergilenmesi gereken problem çözme ve karar verme basamaklarında başarıya götüren, önceden edinilen ve gerektiğinde hatırlanan verilerdir. Bilgi edinmek, kognitif (bilişsel) bir süreçtir. Bu öğrenme alanında bilgiyi gerektiğinde hatırlayabilme, o bilgiyi farklı durumlar için tekrar kullanabilme ve farklı durumlarda farklı özelliklerini belirleyebilme uzmanlık eğitiminin asıl hedefleridir.

(ayrıca bkz.: **Beceri; Tutum**)

Beceri:

İng. *Skill*

(TDK. Kişinin yatkınlık ve öğrenime bağlı olarak bir işi başarma ve bir işlemi amaca uygun olarak sonuçlandırma yeteneği, maharet.)

(TYYÇ. Bilgiyi uygulayabilme, problemleri çözebilme ve görevleri tamamlayabilme yeteneğidir. TYÇ kapsamında beceriler, bilişsel (mantıksal, sezgisel ve yaratıcı düşünce) ve/veya uygulamalı (el becerisi ve yöntem, materyal, araç gereç kullanabilme) olarak tanımlanmaktadır.)

Beceri, bilginin edinilen deneyim ve eğitimler sonucunda, problem çözme, klinik karar verme ve tıbbi işlemleri gerçekleştirebilme konusunda etkin şekilde kullanılmasıdır. Beceri edinmek psikomotor bir süreçtir ve önceki deneyimlerden önemli ölçüde faydalanılır. Beceri, kendi içinde mantıklı ve tutarlı bölümleri ve bir uygulama sırasına sahip olan iletişim, karar verme ve uygulama süreçlerinin öğrenildiği, bir işi başarmaya veya bir işlemi amaca uygun olarak sonuçlandırmaya yönelik olan ve sadece zihinsel olmayan faaliyet alanıdır.

(ayrıca bkz.: **Bilgi; Tutum**)

Çekirdek Müfredat:

İng. Core Curriculum

Bir uzmanlık dalında uzmanlık eğitimi yapılabilmesi için programların içermesi ve uygulaması gereken ve Kurul tarafından kabul edilip ilan edilmiş asgari eğitimi ve bu eğitimin standartlarını belirleyen metindir.

(ayrıca bkz.: **Genişletilmiş Müfredat**)

Eğitici:

Uzmanlık eğitimi verme yetkisine sahip kişidir.

Çekirdek müfredatlarda eğitici, bir programın eğitim verebilmek için sahip olması gereken standartlar sayılırken yer alan üç standart alt kategorisinden ilkidir.

Güncel mevzuata göre; Adli Tıp Kurumu dışındaki kurumlarda uzmanlık eğitimi, ilgili dalda uzman olup üniversite hastanelerinde profesör, doçent, yardımcı doçent unvanına sahip olanlar ile eğitim ve araştırma hastanelerinde eğitim görevlisi veya başasistanlar tarafından verilir. Yardımcı doçent ve başasistanların uzmanlık eğitimi verebilmeleri için bu kadrolarda bir yıl çalışmış olmaları şartı aranmaktadır. Adli Tıp Kurumunda uzmanlık eğitimi, 2659 sayılı Adli Tıp Kurumu Kanununda belirtilen ihtisas kurulu başkanları ile en az üç yıl süreyle ihtisas kurullarında üyelik yapmış adli tıp uzmanları tarafından verilir.

2547 sayılı YÖK Kanununa göre profesör ve doçent unvanını almış ve 18 Temmuz 2009 tarihinden önce ilgili birimde eğitim vermeye başlamış ve halen devam etmekte olanların eğitici hakları saklıdır.

Uzmanlık eğitiminin mevzuata göre kimler tarafından verilebileceği bu şekilde tarif edildikten sonra, mevzuatça yetkilendirilmiş bir eğitici varlığında eğitimde görev alabilecekleri tarif ederek eğitim bilimi bakış açısıyla eğitici tanımı biraz daha genişletilebilir: Kadrolarında bir yıldan az çalışmış olan yardımcı doçent ile başasistanlar ve uzmanlar ile ilgili alanda uzman olmayan öğretim üyeleri ve öğretim görevlileri (örn. Doktora yoluyla kazanılmış profesörlük ya da doçentlik unvanı olanlar), eğitimci nezaretinde uzmanlık eğitiminde görev alabilirler.

(ayrıca bkz.: **Akran Eğitimi**)

Genişletilmiş Müfredat:

İng. Structured Curriculum

Her program tarafından ilgili dalın çekirdek müfredatını kapsayacak ancak fazlalıkları olan ve Kurul tarafından kabul edilip ilan edilmiş o programa özgü eğitimi ve bu eğitimin standartlarını belirleyen metindir. Genişletilmiş müfredat

(ayrıca bkz.: **Çekirdek Müfredat**)

Girişimsel Yetkinlik:

Bilgiyi, kişisel, sosyal ve/veya metodolojik becerileri tıbbi girişimler konusunda kullanabilme yeteneğidir.

(ayrıca bkz.: **Yetkinlik; Klinik Yetkinlik**)

Global Kontenjanlar:

Uzmanlık eğitimi giriş sınavları için her bir uzmanlık dalında ülke ihtiyaçları göz önünde bulundurularak TUK tarafından yıllık olarak belirlenen ilan edilecek toplam uzmanlık öğrencisi kontenjan sayısı.

Gözetim ve Denetim:

İng. *Supervision*

Uzmanlık eğitiminde eğiticinin, öğrencinin etkinliklerini gözleyip öğrenciye geribildirim vermesi ve varsa öğrencinin hatalarını düzeltmesi, etkinliğini daha doğru ve kısa sürede gerçekleştirmesini desteklemesi ve bu etkinliklerin sorumluluğunu üstlenmesidir.

Klinik Yetkinlik:

Bilgiyi, kişisel, sosyal ve/veya metodolojik becerileri tıbbi kararlar konusunda kullanabilme yeteneğidir.

(ayrıca bkz.: **Yetkinlik**; **Girişimsel Yetkinlik**)

Kurum Yöneticisi:

Bakanlığa bağlı hastanelerde başhekim, fakültelerde ve fakültelerle Bakanlık hastanelerinin birlikte kullanıldığı durumlarda dekan, Adli Tıp Kurumunda Adli Tıp Kurumu Başkanıdır.

Mekan ve Donanım:

Programın eğitim verebilmek için sahip olması gereken fiziksel bileşenlerdir; mekan özellikleri, araç gereç ve alt yapısıdır.

Çekirdek müfredatlarda Mekan ve Donanım, bir programın eğitim verebilmek için sahip olması gereken standartlar sayılırken yer alan üç standart alt kategorisinden ikincisidir;

(ayrıca bkz.: **Eğitici**; **Portföy**)

Müfredat:

İng. *Curriculum*

Müfredat ile Ders Programı (İng. *Syllabus*) arasında içerik açısından farklılık mevcuttur. Ders Programı hangi konuların öğretileceğini bir tablo halinde sunar. Müfredat ise hangi konuların öğretileceğine ilaveten bunların nasıl öğretileceğini, öğretim sürecinin ve sonucunun nasıl değerlendirileceğine kadar tüm eğitim bileşenlerini içerir. Başka bir deyişle müfredat eğitim sürecini çok boyutlu olarak tarif eder. Çekirdek müfredat uzmanlık eğitimi ihtiyaçlarının değerlendirme sonuçlarına dayanır. Belirlenen ihtiyaçları karşılayacak amaç ve hedefler ile bunları gerçekleştirecek asgari bilgi, beceri ve tutum kazandırmaya yönelik eğitim etkinliklerini içerir.

Önerilen Standart:

İng. *Quality Development Standard (WFME)*

Sahip olunması durumunda uzmanlık eğitimini daha nitelikli hâle getiren, karşılanması zorunlu olmayıp programa artı değer katan ve ilgili müfredat komisyonu tarafından öneri düzeyinde kabul edilip Tıpta Uzmanlık Kurulunca onaylanmış eğitici, mekan ve donanım ile portföy düzeyini gösteren müfredat bileşenidir.

(ayrıca bkz.: **Asgari Standart**)

Portföy:

Bir programın uzmanlık eğitimine yönelik uygulamalar yönünden sahip olması gereken vaka, tıbbi iş ve işlem sayı ve çeşitliliğidir.

Çekirdek müfredatlarda Portföy, bir programın eğitim verebilmek için sahip olması gereken standartlar sayılırken yer alan üç standart alt kategorisinden üçüncüsüdür; (ayrıca bkz.: **Eğitici**; **Mekan ve Donanım**)

Program:

İlgili uzmanlık dalının en az çekirdek eğitim müfredatını uygulayabilecek şekilde yapılandırılmış bir birimden ya da uzmanlık eğitimi vermeye talip olan kurum tarafından birden fazla birimin bir araya getirilmesiyle ortaya çıkan ve uzmanlık dalının eğitimine yönelik eğitim standardını da içeren işlevsel yapıdır. Her program bir eğitim kurumuna bağlı olmak zorundadır; Programların tanınabilmesi için ilk şart arkalarında bir eğitim kurumunun bulunmasıdır.

Program Yöneticisi:

İng. Program Director

İlgili programdaki eğitimin koordinasyonunda yetkili ve sorumlu olan eğitici.

Program Yöneticisi Kanaati:

Program yöneticisi tarafından altı aylık dönemler halinde uzmanlık öğrencisinin göreve bağlılık, çalışma, araştırma, yönetme yeteneği ve meslek ahlakı hususunda beyan ettiği görüştür.

Rotasyon:

Uzmanlık öğrencisinin eğitimi süresi içerisinde, Kurul tarafından belirlenen ve tamamlanması zorunlu olan eğitimidir.

Rotasyon Hedefleri:

Rotasyon eğitimi ile kazanılması beklenen yetkinlikler ile bu yetkinliklerde ulaşılması istenilen düzeyleri gösterir.

Tanınmışlık Listesi:

Yurt dışında uzmanlık belgesi almış ve o ülkede uzman olarak sağlık hizmeti sunma yeterliliği kazanmış olanların ülkemizde sınava tabi tutulmaksızın denklik işlemleri yapılabilmesi için TUK tarafından yayımlanan listedir. Bu listeden yararlanarak herhangi bir denklik sınavına tabi tutulmadan denklik işlemi yaptırmak isteyen başvuru sahipleri listede o ülkeyle ilgili hazırlanmış şartları sağlamak zorundadırlar.

Tutum / Davranış:

İng. Attitude / Behavior

(TDK. Tutulan yol, tavır / Davranma işi, tutum, davranım, muamele, hareket.)

Tutum, uzmanlık öğrencisinin bir konu hakkında edindiği tavır ve inançların gerçek yaşamdaki mesleki uygulamalarına etkisidir. Tutum, bir kararın alınmasında veya bir becerinin uygulanmasında bir bakış, belli bir algılama biçiminin öğrenildiği ve değer yargılarının oluşturulduğu sadece zihinsel bir öğrenme sürecidir. Bilgi, beceri ve tutum bir araya gelerek öğrencinin bir konuda davranış kazanmasını mümkün kılar.

İstenilen davranışı göstermesi için öğrencinin bu davranışın gerektirdiği şekilde bu üç bileşenden biri veya üçü için eğitim almış olması gerekir.

(ayrıca bkz.: **Bilgi; Beceri**)

Uzmanlık Eğitimi Karnesi:

Her bir uzmanlık öğrencisi için eğitim aldığı programın genişletilmiş müfredatına uygun olarak geliştirilmiş ve eğitim sürecinde kazanılan **yetkinliklerin** işlendiği belgedir.

Uzmanlık Eğitimi Bitirme Sınavı:

Uzmanlık eğitimi süresi ve rotasyonlarını tamamlayan, çekirdek müfredattaki yetkinlikleri kazanan, tezi kabul edilen uzmanlık öğrencisinin uzman olabilmesi için başarması gereken teorik ve/veya uygulamalı sınavdır.

Uzmanlık Öğrencisi:

Kadro ve unvanı ne olursa olsun TUS ya da DUS sonucuna göre yerleştirilmiş, ilgili programda eğitim almak için atanmış ve Tıpta ve Diş Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi Yönetmeliği hükümlerine göre eğitim kurumunda uzmanlık eğitimi gören, araştırma ve uygulama yapan kişidir.

Yeterlik:

İng. Requirement

Belirli bir konuda gerekli asgari koşulu gösterir. Bu koşul uzmanlık eğitimi veren kurum ve program, eğitici, uzmanlık öğrencisi, kaynaklar, ölçme ve değerlendirme, vb. hakkında olabilir.

(ayrıca bkz.: **Yeterlilik**)

Yeterlilik:

İng. Qualification

(TYYÇ. Geçerliliği kabul edilen bir yükseköğretim programının başarıyla tamamlanması sonucu o program için öngörülen öğrenme kazanımlarına ulaşıldığını onaylayan ve yetkili bir otorite tarafından basılı olarak verilen derece, diploma veya sertifika türü belgedir.)

Yeterlilik, bir uzmanın uzmanlık dalındaki iş ve işlemleri doğru bir şekilde yapabilmek için gerekli olan yetkinliklere sahip olmasıdır. Uzmanın bu durumu, otorite tarafından belgelenmiş olmalıdır. Bu belgelendirme ülkemizde uzmanlık eğitimi sürecinde ve eğitim tamamlanırken eğitim kurumu tarafından yapılan ölçme ve değerlendirmelere dayanılarak Sağlık Bakanlığı tarafından yapılmaktadır. Yeterliliğin sağlıklı bir şekilde belgelenebilmesi için ölçülmesi ve değerlendirilmesi gereken bileşenlerin önceden tanım ve tariflerinin yapılmış olması gereklidir.

(ayrıca bkz.: **Yeterlik**)

Yetkinlik:

İng. Competence

(TYYÇ. Bilgiyi kişisel, sosyal ve/veya metodolojik becerileri iş ve çalışma ortamları ile mesleki ve kişisel gelişim konusunda kullanabilme yeteneğidir. TYYÇ kapsamında "yetkinlik", bağımsız çalışabilme ve sorumluluk alabilme yetkinliği, öğrenme yetkinliği, iletişim ve sosyal yetkinlik, alana özgü ve mesleki yetkinlik kavramları ile tanımlanır.)

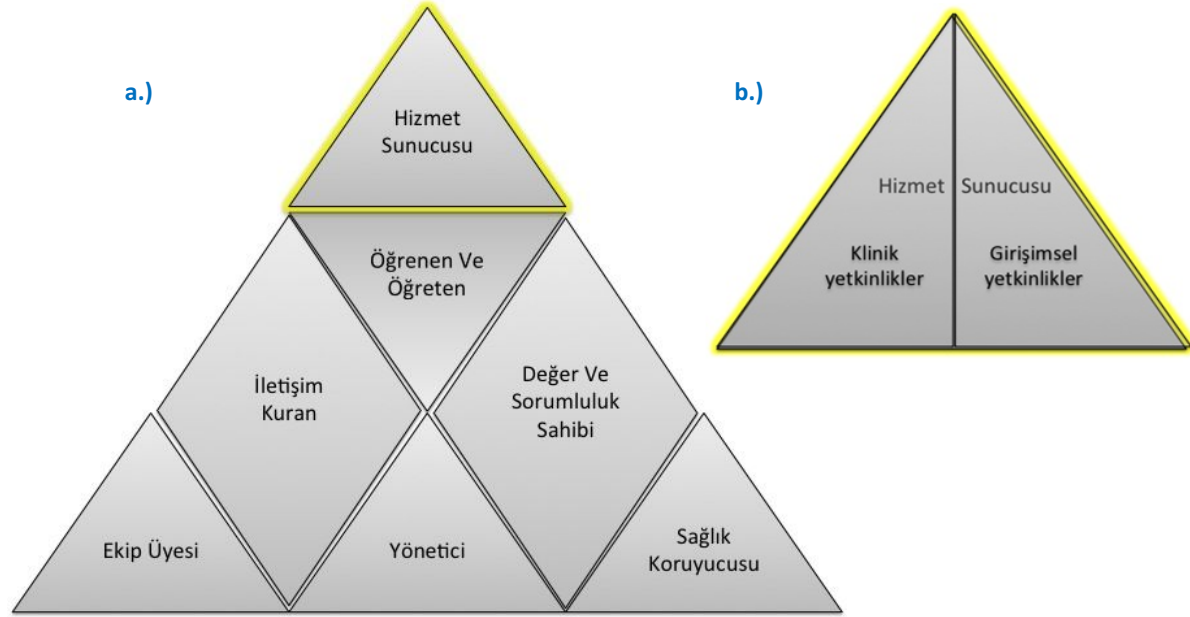
Yetkinlik, bir uzmanın bir iş ya da işlemi gerektiği gibi yapabilmesi için kritik değer taşıyan, eğitim ve öğretim yoluyla kazanılıp iyileştirilebilen, gözlenip ölçülebilen,

özellikleri daha önceden tarif edilmiş olan, bilgi, beceri, tutum ve davranışların toplamıdır.

Yetkinlikler 7 temel alanda toplanmışlardır. Her bir temel yetkinlik alanı, uzmanın ayrı bir rolünü temsil eder (Şekil 1). Yedinci temel alan 'Hizmet Sunucusu' alanına ait yetkinlikler klinik yetkinlikler ve girişimsel yetkinlikler olarak ikiye ayrılırlar.

(ayrıca bkz.: **Klinik Yetkinlik**)

(ayrıca bkz.: **Girişimsel Yetkinlik**)

Şekil 1- a.) TUKMOS'un Yeterlilik Üçgeni (Yedi temel yetkinlik alanı)

b.) TUKMOS Yedinci Temel Yetkinlik Alanı: Hizmet Sunucusu

....

Tıpta Uzmanlık Kurulu tarafından sık kullanılan kısaltmalar:

DUS	: Diş Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi Giriş Sınavı
ÖSYM	: Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi
TUK	: Tıpta Uzmanlık Kurulu
TUKMOS	: Tıpta Uzmanlık Kurulu Müfredat Oluşturma ve Standart Belirleme Sistemi
TUS	: Tıpta Uzmanlık Eğitimi Giriş Sınavı
TYYÇ	: Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi
YDUS	: Yan Dal Uzmanlık Eğitimi Giriş Sınavı
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu

